

MASARYKOVA UNIVERZITA

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Katedra právnej teórie

Seminárna práca

Politická a náboženská ideológia v práve (komunizmus,
nacizmus, náboženský fundamentalismus, apod.)

Islamské právo Šarí'a

Ľuboslava Pištejová

15.12.2006

Obsah

Úvod.....	3
Koncepcia štátu.....	3
Pramene islamského práva.....	4
Prispôsobovanie islamského práva.....	5
Trestné právo.....	6
Záver.....	7
Použitá literatúra.....	8

Úvod

Islamský typ právnej kultúry sa značne odlišuje od typov právnych kultúr, s ktorými sa bežne stretávame, a to od kontinentálnej a angloamerickej právnej kultúry. Na rozdiel od predchádzajúcich dvoch typov právnych kultúr, je islamské právo šari'a úzko späté s náboženstvom a jeho pravidlá sa často prelínajú, alebo sú dokonca totožné s pravidlami náboženskými a etickými. Aj napriek tomu, že sa nám môžu zdať jeho princípy často nepochopiteľné, má šari'a, ako právny systém moslimských štátov, veľký význam.

Koncepcia štátu

Islamské právo, na rozdiel od kontinentálneho a angloamerického práva, nie je viazané na územie konkrétneho štátu, ale spája sa so skupinou osôb určitého náboženského spoločenstva. Preto aj chápanie významu pojmu štát je v tomto systéme značne odlišné. Zatiaľ, čo v našom právnom systéme je štát striktne oddelený od náboženstva, v islamskom chápaní je štát náboženstvom ovládaný a tvorí súčasť náboženského systému. Šari'a je súbor univerzálnych nariadení, zásad a hodnôt božského pôvodu a preto sa považuje za dokonalé a nesmie sa meniť ani dopĺňovať. Boh je vnímaný ako jediný zákonodarca, a teda štát nemá na vytváranie práva takmer žiadny vplyv. Naša predstava práva, ako systému štátom daných a vynutiteľných pravidiel správania sa, je islámu cudzia.

Tak, ako všetky oblasti ľudskej činnosti, tak aj politický život je v islamskom štáte podriadený náboženským normám. Zákonodarná moc a suverenita patrí Bohu a občania aj vládca sa jej musia za každých okolností podriadiť. Vládca štátu je podľa islámu následovník proroka Mohameda, je vykonávateľom Božej vôle a má pozíciu politického a vojenského vodcu. Jeho základnou povinnosťou je chrániť obyvateľov štátu, brániť práva moslimov a šíriť vieru v neislamských štátoch, vrátane použitia násilia. „Suverenita patrí jedine Bohu, len On je výhradným sudcom a zákonodarcom. Vláda má byť vykonávaná prostredníctvom Božieho zákona, a to celého; nič z jeho

ustanovení nie je dovolené upravovať, pozastavovať alebo pokladať za relatívne, alebo zastaralé.”¹

Funkciu orgánov územnej samosprávy má v moslimskom štáte moslimská rada. Do jej kompetencií spadá riešenie bežných problémov obcí a miest a pôsobí aj v nemoslimských štátoch, kde vystupuje ako reprezentatívny orgán.

Ústavným základom islamského štátu je Korán, ktorý tvorí slovo božie. Je primárnym prameňom islamského práva, je nemeniteľný a je normatívnym základom viery každého moslima. Preto sa systém vlády v islamských krajinách nazýva nomokracia, teda vláda zákona, ktorý sa v kontexte islamu automaticky chápe ako boží zákon.

Pramene islamského práva

Pramene islamského práva sú značne odlišné od štátom vytvorených zákonov ako ich poznáme my. Primárnymi prameňmi šarí’e je posvätná kniha islámu, Korán, ktorá obsahuje normy s najväčšou právnou silou a sunna, v ktorej sú obsiahnuté výroky a činy proroka Mohameda a dá sa považovať za interpretáciu Koránu. Má teda nižšiu právnou silu. Z právnych odvetví venuje Korán najväčšiu pozornosť rodinnému a občianskemu právu, nájdeme v ňom však aj ustanovenia upravujúce trestnoprávne a medzinárodné vzťahy.

Keďže v Koráne nie sú obsiahnuté všetky oblasti, ktoré si v reálnom živote vyžadujú právnú úpravu a navyše mnoho pravidiel je formulovaných veľmi nejasne a všeobecne, postupne sa v islamskom právnom systéme vyvinula právna veda fikh, ktorá sa zaoberá interpretáciou šarí’e tak, aby islamské právo odpovedalo momentálnym spoločenským podmienkam. Vždy však len v medziach náboženstva, ktoré sú dané Koránom.

S rozvojom fikhu sa začali v islamskom práve rozvíjať aj sekundárne pramene práva, idžma a kijas. Idžma vznikla ako dohoda islamských veriacich o určitých pravidlách, ktoré niesú zahrnuté v koráne ani v sunne a môžeme ju chápať ako prejav právneho vedomia islamského spoločenstva. Kijas vzniká použitím analógie na určité

¹ Kropáček, L. Islámsky fundamentalizmus. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 1996, s. 66.

pravidlo obsiahnuté v primárnom prameni práva, od ktorého sa odvodzuje rovnaké pravidlo na podobný problém, ktorý si vyžaduje právnu úpravu.²

Prispôsobovanie islamského práva

Ako už bolo spomínané, islamské právo šarí'a je božského pôvodu a je považované za dokonalé a nesmie sa meniť, doplňovať ani rušiť. Táto zásada o nemennosti práva sa nazýva taqlíd a robí z islamského práva uzavretý nezmeniteľný systém noriem. Šarí'a je preto označovaná ako právo s najnižšou schopnosťou prispôbiť sa meniacim spoločenským podmienkam.

Keďže vývoj spoločnosti si zmenu práva nevyhnutne vyžaduje, aj v islamskom práve sa vyvinuli rôzne spôsoby, ktorými sa dá zásada o nemennosti obísť bez jej oficiálneho porušenia. Kľúčovú úlohu v procese prispôsobovania šarie zohrávajú islamskí právnici ulamá, ktorí pri interpretácii šarí'e využívajú množstvo okľúk, lstí a fikcií, a tak aj napriek oficiálnej nemennosti islamského práva, sa šarí'a fakticky veľmi pružne prispôsobuje momentálnym potrebám štátu.

Jeden zo spôsobov takéhoto výkladu práva sa nazýva disimulácia. Táto technika umožňuje dosiahnutie skutočnosti, ktorú šarí'a zakazuje, s využitím dovoleného právneho úkonu. Napríklad Korán zakazuje úrokovanie, preto bol vytvorený inštitút dvojitého predaja. Dlžník najskôr predá vec veriteľovi, ten ju vzápätí predá dlžníkovi späť s tým, že dohodnutá cena bude zaplatená po uplynutí určitého času. Rozdiel v cene prvého a druhého predaja nahrádza veriteľský úrok.³

Ďalší spôsobom je procedurálna okľuka. Keďže šarí'a obsahuje len normy zaoberajúce sa hmotným právom, úprava procesných noriem nie je nijak obmedzená. Štát takto môže určením procedurálnych podmienok zmeniť, alebo zrušiť uplatnenie noriem šarí'e bez toho, aby menil samotné právo. Ako príklad môžeme uviesť formu testamentu. Islamské právo pripúšťa ústnu poslednú vôľu, ktorú je nutné v prípade sporu zisťovať svedeckým dôkazom, pričom bolo uznávané aj svedectvo z druhej ruky. Preto bola stanovená procesná podmienka, že v prípade sporu môže súd

² Hungr, P., Kalvodová, V. Afroasijské právni kultury. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 47.

³ Hungr, P., Kalvodová, V. Afroasijské právni kultury. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 53.

poslednú vôľu uznať, len ak je dokázaná autentickým písomným aktom. Bola teda zavedená len určitá forma dôkazu, čo ale v praxi znamená zavedenie písomnej formy testamentu.⁴

Trestné právo

Šari'a sa od nášho právneho systému líši najmä v oblasti trestného práva. Základný rozdiel je diferenciácia práv na práva božie a práva ľudské a následné delenie trestných činov, podľa toho, ktoré z týchto práv bolo porušené. Trestné činy, ktoré porušujú práva božie sú tie, ktoré narúšajú Bohom stanovené zásady. Napr. krádež, cudzoložstvo, zrada islámu, požívanie alkoholických nápojov... Medzi trestné činy, ktoré porušujú práva ľudské, patrí zabitie a ublíženie na zdraví. Pri porušení ľudského práva závisí potrestanie vinníka na poškodenom, alebo v prípade vraždy na rodinných príslušníkoch obete. To však neplatí pri porušení božieho práva. Ak bol páchatel' raz odsúdený, trestu sa už nemôže vyhnúť.

Trestanie v islamskom práve je založené na princípoch, ktoré sa u nás používali ešte v stredoveku. Trest nemá nápravný a výchovný charakter, ale je formou pomsty za spáchný trestný čin a má odstrašiť ostatných pred podobnými úmyslami. Pri porušení ľudských práv je povolená krvná pomsta a platí v nej zásada „oko za oko, zub za zub“. Ak ide o práva božie, používa sa trest smrti, ukrižovanie, zmrzačujúce a telesné tresty. Pri menej závažných trestných činoch, tresty ponížujúce.⁵

S modernizáciou spoločnosti, sa vo väčšine islamských krajín tradičné trestné právo prestalo používať, ale stále existujú krajiny ako je Saudská Arábia, Jemen, Irán a Afganistan, kde sa mnohé z jeho zásad používajú dodnes.

⁴ Knapp, V. Velké právní systémy. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 1996, s. 197.

⁵ Hungr, P., Kalvodová, V. Afroasijské právní kultury. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 58 – 59.

Záver

Vplyv náboženskej ideológie sa v islamskom práve prejavuje hlavne negatívnym spôsobom. Zásada nemennosti práva paradoxne spôsobuje veľmi nízky stupeň právnej istoty, keďže výklad právnych noriem závisí do vysokej miery od osoby právnika, ktorý môže úplne zmeniť pôvodný obsah normy a zároveň šari'a obsahuje množstvo prežitkov, ktoré sú vo vypelých štátoch považované za porušovanie ľudských práv a slobôd.

Použitá literatura

Hungr, P., Kalvodová, V. Afroasijské právní kultury. Brno: Masarykova univerzita, 2002

Knapp, V. Velké právní systémy. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 1996

Kropáček, L. Islámský fundamentalismus. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 1996